

Liczbińska, Maria

Rogatki Płockie

Notatki Płockie 2/6, 16-17

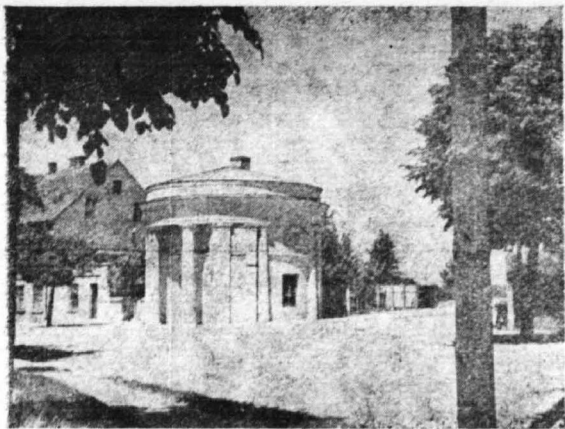

1957

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROGATKI

Rogatki dobrzyńskie w Płocku

Rogatki warszawskie w Płocku

Rogatki bielskie w Płocku

Rogatki płockie są interesującymi, choć mało znanymi zabytkami polskiej architektury klasycystycznej. Wzniesione zostały w latach 1824—27¹⁾. Ze względu na podobieństwo formalne do rogatek w Warszawie przypisywano je Jakubowi Kubickiemu, jednak atrybucja ta nie była potwierdzona źródłowo.

Rogatki dobrzyńskie mają kształt niewielkiej rotundy z lukowatą wnęką od tyłu. Profilowany gzyms dzieli budynek na dwie kondygnacje. Podziały pionowe wyznaczają gładkie, zdwojone pilastry tokańskie lub pilaster z półkolumną. Elewację frontową akcentują dwie kolumny, tworzące rodzaj wgłębego portyku wejściowego. Na kapitelach kolumn i pilastrów wspiera się belkowanie podtrzymujące gzyms koronujący. Nad gzymsem attyka pełna. W pierwszej kondygnacji otwory okienne bez obramień, nad nimi prostokątne płyciny.

Rogatki warszawskie (wyszogrodzkie) założone są na planie prostokąta, dwukondygnacyjne, z jońskim portykiem wgłębny. Portyk składa się z czterech kolumn wspartych na cokołach. Nad wydatnym gzymsem wieńczącym attyka pełna. W pierwszej kondygnacji prostokątne otwory okienne zwieńczone ławą wspartą na gładkich konsolkach. W drugiej kondygnacji, niższej i oddzielonej od pierwszej profilowanym gzymsem, głęboko cięte płyciny. Cały budynek boniowany wzdłużnie.

Niezachowane rogatki bielskie były założone na rzucie prostokąta i ozdobione dwukolumnowym portykiem. Ich szczegółowy opis jest niemożliwy ze względu na brak odpowiednich materiałów ikonograficznych i pomiarowych.

Sprawa budowy rogatek w Płocku rozpoczęła się w 1817 r. kiedy to: *Namiestnik królewski na własny swój wniosek postanowił upoważnić Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji do wystania Budowniczego Rządowego [Jakuba] Kubickiego na dni kilka do Miasta Płocka dla sporządzenia tamże Planów upiększenia miasta tego — 2)*.

J. Kubicki przy pomocy budowniczego wojewódzkiego Ludwika Mahna sporządził wówczas plan upiększenia miasta, który obok licznych prac regulacyjnych przewidywał otoczenie miasta rowem i wałem, gdyż *otwarte ze wszystkich stron miejsca ułatwiający wolny wszędzie przejazd do miasta Płocka stają się powodem do licznych defraudacji dochodów skarbowych i gminnych — 3)*. Przy wjazdach do miasta od strony Warszawy, Bielska i Dobrzynia zaprojektował wzniesienie domków rogatkowych⁴⁾.

Po wykonaniu projektów sprawa rogatek uległa zawieszeniu na okres trzech lat — być może ze względu na brak środków finansowych. Wypływa ona ponownie w 1820 r., kiedy to następca Kubickiego na stanowisku Architekta Generalnego Aleksander Groffe stwierdził potrzebę przerobienia projektów zwłaszcza

PŁOCKIE

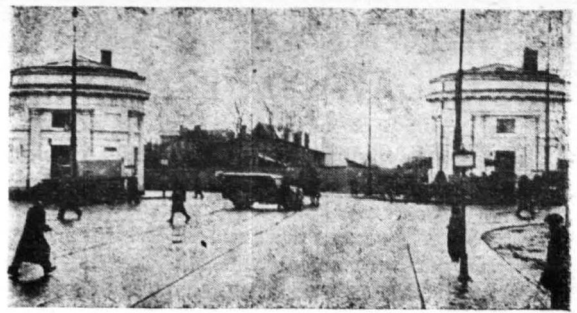
dla zrobienia rzeczy pięknych i zastosowania naszych budowli do architektury włoskiej—⁵). Decyzja ta wynikała stąd, że nawiązujący do wczesnego klasycyzmu styl projektów Kubickiego nie odpowiadał zwolennikom monumentalnej, surowej architektury Antoniego Corazziego, do których zaliczał się Groffe.

Nowy projekt rogatek miał wykonać na polecenie namiestnika Corazzi⁶). Z dalszej korespondencji między Komisją Województwa Płockiego a Radą Budowniczą wynika, że architekt ten ograniczył się do nieznacznych poprawek pierwotnego projektu. Groffe poleca bowiem zwrócić Komisji Wojewódzkiej do realizacji projekt wykonany przez Kubickiego i Mahna, stwierdzając równocześnie niewielką rolę Corazziego⁷).

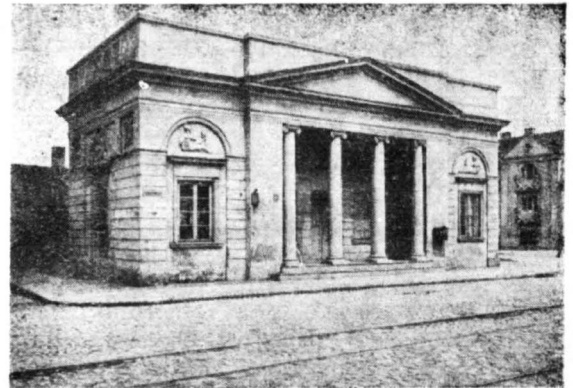
Na podstawie powyższych źródeł z całą pewnością można stwierdzić, że rogatki bielskie, warszawskie i dobrzyńskie projektował J. Kubicki przy pomocy architekta wojewódzkiego L. Mahna. O niewątpliwie kierowniczej i twórczej roli Kubickiego ostatecznie decyduje porównanie rogatek płockich z warszawskimi, których autorstwo jest ustalone. Analogie między rogatekami dobrzyńskimi w Płocku a jerozolimskimi w Warszawie oraz między wyszogrodzkimi a mokatowskimi są tak bezpośrednie, że skłaniają do przypuszczenia iż pomoc Mahna była czysto techniczna i polegała na wykonaniu prac kreślarskich i kosztorysów. Rola A. Corazziego zaś sprowadza się do wykonania chyba tylko nieznacznych poprawek i zmian detalu architektonicznego.

PRZYPISY

1. Korespondencje między Komisją Województwa Płockiego a Komisją Rządową Spraw Wewnętrznych (KRSW) dotycząca projektów trwa jeszcze w r. 1823 i wyznacza rozpoczęcie prac budowlanych na r. 1824. Rok ukończenia budowy określa protokół rewizyjno-odbiorczy z dn. 25.II.1828 r., AGAD, KRSW, syg. 4520.
2. Wypis z protokołu Posiedzenia Rady Administracyjnej dnia 29 listopada 1817 r., AGAD, AKRSW, syg. 4509.
- 3) Pismo z dn. 21. VI. 1817 r., AGAD, AKRSW, syg. 4509.
4. W wykazie prac wykonanych przez L. Mahna pod kierunkiem J. Kubickiego pod pozycją 5 czytamy: *Rysunki i wykazy kosztów domów na rogatkach wystawic się miały.* Pismo z dn. 19. III. 1818 r. AGAD, AKRSW, syg. 4509.
5. Notatka na odwrocie pisma z dn. 7. VII. 1820 r., AGAD, AKRSW, syg. 4511.
6. Pismo z dn. 26. IX. 1820 r. AGAD, AKRSW, syg. 4511.
7. Notatka Groffego na piśmie z dn. 14. X. 1820 r. AGAD, AKRSW, syg. 4511. *Ponieważ plany na wystawienie domów rogatkowych dawniej... przez budowniczego wojewódzkiego [Mahna] zrobione wszystko obejmują... a rysunek p. Corazziego w drobnych szczegółach od tych dawniejszych rysunków się różni, przeto zwrócenie tych rysunków Komisji Województwa Płockiego będzie rzeczą potrzebną, ażeby w skutecznieniu posłużyć mogły.*

Rogatki jerozolimskie w Warszawie

Rogatki grochowskie w Warszawie

Rogatki mokatowskie w Warszawie